

Beszélgetés Benyhe István volt magyar diplomatával, geopolitikai szakértővel

Trianoni örökség: bontásra ítélt válaszfalak

Június 4. a magyar történelem egyik leggyászosabb napja, a trianoni szerződés aláírásának dátuma. Benyhe István Budapesten élő volt madridi magyar diplomatával és geopolitikai szakértővel a trianoni évforduló kapcsán a magyarság előtt álló kihívásokról beszélgettünk.

– Hogyan látszik száz év távlatából a Kárpát-medence?

– A világ más kevert etnikumú tájaihoz képest a második világháború óta a Kárpát-medence stratégiai egysége és dermedtsége megragadja az elemző figyelmét. A terület 1920 óta önálló államokra oszlik, mégis sokszor érdekei ellenére azonosan igazodna a történelmi kényszerekhez. Szinte egységesen került a III. Birodalom vonzáskörébe, majd szovjet befolyás alá. Szinte ugyanakkor fordult az atlanti erőcentrum felé, majd legtöbb országa az EU és a NATO tagja lett. A váltások stratégiai lépések voltak, az országok egymással kapcsolatos kétoldalú politikáját, különösen a nemzeti-ségi kényszerpályákat alig érintették. Mára a térség geopolitikai, stratégiai szempontból felértékelődően van, ami egybeesik gyors gazdasági fejlődésével. Trianon elfedte Közép-Európa népei előtt, hogy együttműködésük, szövetségük valódi létérdekük. Ma ez – ha nem is látványosan, de – megjelenik a V4-ek egyeztetett politikájában és várható, hogy Románia, Bulgária és a Nyugat-Balkán államai is az együttműködésben látják biztonságuk, fejlődésük és belső békéjük zálogát.

– Sokan zavarban vannak a Nemzeti Összetartozás Napjával: szomorú emlékezésre vagy jövőtervezésre gondoljanak?

– Magyarország szétदारabolását megrendülten nézzük. A szomorúság és a harag azonban bármilyen indokolt is, nem kínál gyógyírt. Trianon ráébresztett, hogy épp a széthúzás, a belső békétlenség, a határozatlan vezetés és a háborús hátszínű zűrzavara vezetett a tragikus döntéshez. A Nemzeti Összetartozás Napja éppen a Trianonhoz vezető belső folyamatok feltárását és meghaladását jelenti. A reményt. Rá kell döbbernünk: a szétszakított nemzetrészek összetartozása, kultúránk folyamatossága és 1100 éves államunk térszervező hagyománya ma az egész közép-európai térséget gazdagító erő. A 20. század csapásaitól szédelgő magyar nemzet magára találása az egész térség pozícióit javítja. Ezért aki ma csak gyászra, önostorozásra képes, az hozzájárul a magyarság további szétdaraboltságához. Aki tesz azért, hogy a korábban Trianonhoz vezető gyengítő erők ne lehessenek meghatározók a

magyar politikában, közéletben, kultúrában, az egész térségünk felértékelődéséért küzd.

– Románia idén egyesülésének százéves évfordulóját ünnepli, ami felerősödő magyarellenés retorikát szül. Hogyan látszik ez Budapestről?

– A magyar öntudat számára nagy csapás volt Erdély elcsatolása, de a katasztrófát az jelentette, hogy a román állam 19. századi nemzetállami logikával, a fennhatósága alá került magyar területeket belső gyarmatosítóként vette birtokba. A magyarság közjogi küzdelme a nyelvhasználatért, az oktatásért, az elköszött javaiért, a nemzeti-ségi arányok erőszakos megváltoztatása ellen egyidősek a trianoni békével. Ez ma is gyakran okoz feszültséget a két ország között. Az évforduló jó lehetőséget ad a gyűlölet- vagy sérelempolitika képviselőinek, de talán számukra is egyre világosabb, hogy országaink olyan európai és globális kihívással néznek szembe, amely ki fogja kényszeríteni az összefogást, ha nem akarjuk nemzeti létünket is kockáztatni. A magyar kormány nem akarja a kerek évfordulóra emlékezve feltépni a háborús sebeket, együttműködésre törekszik, de – akárcsak Ausztria Dél-Tirol esetében – védhatalomként köteles felemleni a szavát, ha nemzetársaink érdeksérelmét látja. A román-magyar kapcsolatok javítása lassú folyamat, de ebben a magyar kormány kilengésektől, szélsőségektől mentes, mindig kiszámítható politikát követ.

– A magyar és az utódállamok történetírása merőben különböző. Lehet-e közös kiindulópontot találni a trianoni esemény feldolgozására?

– A történelem csak részben a megtörtént események krónikája, gyakran az események értelmezése, magyarázata és a jelen érdekeinek megfelelő torzítása is. Az elmúlt száz év legfontosabb utódállami törekvése, hogy olyan történelmet tárjon polgárai elé, amely magyarázza a múltat, a bekövetkezett eseményeket és – ha lehet – minél régebbi történelmi előzményeket, kiváltó okokat, jelképeket is találjon. Diszkrét bája ennek, hogy az utódállamok értelmezései gyakran egymással is ellentétben állnak, noha leginkább a magyar örökség halványítása a

Benyhe István: újra van nemzeti célunk, amely minden magyart lelkesít

cél. Trianon esetében jól ismertek a tények, a különböző történész-stratégiák az okokra szorítkoznak. A magyar álláspont ismert és a történészbizottságokban, a tankönyvek egységesítésében, a nyilvánvaló ferdítések felderítésében értünk el részsikereket, főleg amióta az érintett országok az EU tagjai és Szerbia, valamint Ukrajna is oda tart. Megjelent az igény a bennünket elválasztó falak lebontására. Néhány román történész is szabadulni akar az eddig kötelező kánon hatása alól. Ha lesz közös álláspont, az persze nem a történészek megvilágosodásán, új kutatásokon fog múlni, hanem a kormányok döntésén, amelyek az együttműködést, a közös politikát fontosabbnak gondolják majd, mint a lassan százéves szembenállás igazolását.

– A kilencvenes években újrarájzolódó kelet-európai térképen néhány utódállam önálló lett, de az általános területrendezési „mozgalomból” Magyarország kimaradt. Kiknek a mulasztása ez?

– A 90-es évekre a Szovjetunió visszaszorulása hatalmi vákuumot hozott létre, amely néhány évig az új, tőkés gazdaságok kiépüléséig gazdasági káoszt, átrendeződő tulajdonviszonyokat teremtett. Ez szétfeszítette a posztsovjett térség szövetségi államait. Célszerűtlen és hosszantartó méreg lett volna, ha megtagadjuk az államiság elismerését ezeréves nemzettársainktól, a szlovákoktól. Magyarország nagy önuralmat tanúsított, hogy bele ne sodródjon a délszláv háború-

ba, amikor magyar településeket pusztítottak. Óvakodnunk kellett attól, hogy átgondolatlan politikával az atlanti érdekszférába készülő térség békebontói legyünk. Tehettünk volna mást is? Talán igen, de ez már múlt idő. Nem eshetünk az örök magyar hibába, hogy a múltban kialakult problémákhoz mindig a múltból akarunk megoldási képletet találni. Eddig egy új ország született térségünkben, amely nem volt korábban névleges állam: Koszovó. Mivel itt az önrendelkezés, az anyanyelvhasználat és a többségi elv is érvényesült, hazánk az elsők között ismerte el. Trianon utódállamai pont ezért még ma sem. Az elmúlt 28 év magyar kormányai bizonyára követtek el taktikai hibákat, de nemzetstratégiai szempontból hazánkat békés és kiszámítható pályán tartották, a geopolitikai realitásokat figyelembe vették.

– Száz év távlatából milyen esélyt lát az utódállamokba került magyarság autonómiamozgalmainak sikeréhez?

– Autonómiát csak akkor engedélyez egy állam, ha az autonómiával érintett népesség másképp nem kormányozható eredményesen és az autonómia megtagadása több erőforrást köt le, mint annak megadása. Az autonómia a belső feszültségek oldója és nem az önállóság előszobája. A megtagadott autonómia inkább ébren tartja a kisebbség indulatát az őt elnyomó többség vagy kormányzat iránt. A Vajdaság nem magyar autonómia, de a magyarság számára, így a közügyekbe beleszó-

lása is nagyobb. Hasonló lenne, ha egész Erdély kapna gazdasági és közigazgatási autonómiát. Ott a magyarság talán otthonosabban érezné magát, mint a mai egységes államban. Más a Székelyföld, amely területileg és anyanyelvileg is jól elkülöníthető, így autonómiája a román állam demokratikus elkötelezettségének szép példája és a királyi vagy kommunista Románia paradigmájának leváltása lehetne. Románia e lépésre még nem érett, de bármikor felismerheti, hogy elkerülhetetlen az ország közigazgatásának átalakítása beleértve a kisebbségek területi, személyelvű, nyelvi és kulturális autonómiát is. Spanyolország is eljutott erre a felismerésre 1978-ban, és a katalán vagy baszk viták sem zilálták szét az egységes államot. Ha a magyarság elszántan követeli az autonómiát, csak idő kérdése, hogy elérje. Ebben Magyarország nem lehet kezdeményező, de állásfoglalásával, politikájával egyrészt bátorítania kell autonómiára vágyó honfitársait.

– Mennyire van a magyarságnak 2018-ban nemzetként jövőképe a Kárpát-medencében?

– Magyarország és Közép-Európa többi állama ma közelebb van egymáshoz, mint akár csak tíz éve. Az EU egységesítő politikája, a nemzeti sajtóságokat elmosni igyekvő brüsszeli gyakorlat, a más kultúrájú migránsok tömegeitől való félelem megerősítette a közép-európai identitást. Demográfiai helyzetünk, az EU magálamainak elszívó hatása felvetik, hogy a térség megmaradása és fejlődése csak akkor lehetséges, ha megfelelő ellensúlyt képeznek, és képesek megszervezni érdekeik közös védelmét. A magyarság a modern időkben szokatlan egységgel áll a kettős állampolgárság mellett, ellenzőit a választásokon rendre nagy arányban leszavazza. Nemzeti jelképeink egyre többet jelentenek és nem csak az elszakított területeken. A székely zászlótól a csíksomlyói zarándoklonton át az egész Kárpát-medencére kiterjesztett babakötvényig minden a magyarság megmaradni akarásáról szól. A modern Magyarország nem a régi juss visszaszerzője akar lenni, hanem az új világ egyik legátgondoltabb megteremtője, az innováció, az új technológiák, az informatikai és nanotechnológiai világ természetes európai központja, a megsejtett új világhoz nélkülözhetetlen összefogás legelkötelezettebb szervezője. Ehhez keresünk társakat leginkább azok között, akik saját kultúrájukat élve és környezetükkel összefogva képesek meghaladni a 20. század örökségét. Újra van nemzeti célunk, amely a másokéval nem ellentétes, de lelkesítő minden magyar számára.

MAKKAY JÓZSEF